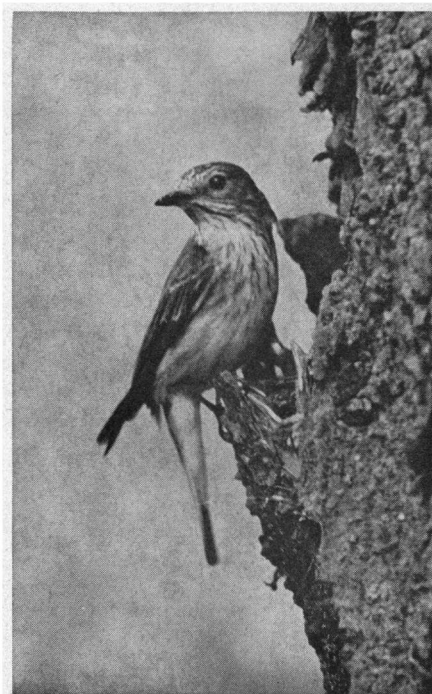

Waarnemingen bij een grauwe vliegenvangerfamilie

Door A. Smit

Foto's van de schrijver

De hoofdmoot van onze vakantie 1972 soupeerden we op in Gerolstein, een vooral geologisch vermaard stadje tussen, ruim gezegd, Keulen en Trier in het Eifelgebergte. Het kampeerterrein dat we met een 80 andere KNNV-leden deelden was ideaal gelegen. Lichtelijk glooiend met een vrij uitzicht op het rotsmassief de Munterlei en aan de andere drie zijden omgeven door een strook bos. De gehele dag zongen de putters rondom het kampeerterrein en zagen we bedelende, al uitgevlogen jongen. In „onze” hoek stond een grove den waarvan de bast, ca. 1½ meter boven de grond, lichtelijk was beschadigd. Er ontbrak een stukje schors en een ander gedeelte daaronder zat alleen nog maar aan de basis vast. Het hing iets voorover en bood zodoende

Ze voerde op haar gemak één of twee jongen . . .

een krappe huisvesting aan een grauwe vliegenvangerfamilie. Het nest telde vier jongen. Toen wij het ontdekten waren ze nauwelijks drie dagen oud, de ogen nog gesloten en sperrend naar voedsel. Het was stellig een tweede broedsel want we telden al de eerste juli.

In het algemeen stoorden de ouders zich niet erg aan onze aanwezigheid. Ze zagen toe dat in hun domein tenten werden opgezet hetgeen ze, lichtelijk protesterend met hun „tuk-tuk”-geluidje, accepteerden. Het vertrouwelijk gedrag van de vliegenvangers en het feit dat wij hun naaste burens waren geworden gaf ons gelegenheid enkele waarnemingen te doen. Er bleek een duidelijk gedragsverschil tussen de ouders, die verder uiterlijk niet van elkaar waren te onderscheiden. Ze hadden ieder een favoriete plaats van waaruit ze de meeste voedselvuchten ondernamen. Voor onszelf hadden we uitgemaakt dat de dode tak rechts door het mannetje

werd gebruikt. Dit exemplaar was in ieder geval veel schuwer. Hij bleef lang met een prooi op de uiterste takpunt zitten en als hij naar het nest vloog deed hij dat met een diepe lus in zijn vlucht zodat hij dit altijd van onderen naderde. De voeding ging dikwijls zo rap dat het naar ons idee uit een vrije worp bestond. Het „mannelijke” wachtte ook nooit op een vuile luier.

Het exemplaar dat van links naderde en door ons als de moeder werd aangemerkt kwam meestal zonder omwegen naar het nest toevliegen. Ze voerde op haar gemak één of twee jongen en wachtte daarna op het witte pakketje dat door de jongen uit het omhoog gestoken achterlijf werd aangeboden. De houding die zij daarbij aannam was opvallend. De kaarsrechte zit, vliegenvangers eigen, werd nog rechterop zodat zelfs de geringe knik tussen achterhoofd en rug verdween, waardoor een ononderbroken strakke lijn ontstond van vleugelpunt naar kruin. Deze zelfde „gespannen” houding was te zien als het vrouwtje op de nestrand zat en naar een sperrend jong zocht.

Later, toen de jongen wat groter waren, duurde het produceren van een vuile luier soms wat langer en dan vloog het wijfje als het ware met tegenzin weg. Haar gevoel voor zindelijkheid echter won het meestal van de haast. Eén keer pikte zij het witte vliesje met inhoud van een etage lager weg dat een zorgeloos jong daarop vanuit het nest had weggeschoten. En andere keer ving ze het zelfs in de lucht op. Daarbij stond ze biddend voor de boom, haar toch al acrobatische vlieggedrag met deze stunt uitbreidend.

De prooi-soort was vanaf onze plaats niet altijd uit te maken. Som herkennen we micro-vlindertjes, veelal waren het muggen of vliegjes of staken de lange ledematen van een langpootmug als een grote snor bezijden de snob uit. We zagen ze eigenlijk nooit kevertjes voeren en daarmee onderscheidden ze zich wel van de bonte vliegenvangers die wel torretjes in hun menu hebben. We vonden ook dat de grauwe er groter uitzag dan de 1½ cm die hen van de bonte onderscheiden. Het typische „vleugeltönen” dat bonte vliegenvangers zo dikwijls demonstreren en dat bestaat uit het loodrecht opsteken van slechts één vleugel zagen we ook bij onze grauwe vliegenvanger geschieden.

De jongen groeiden voorspoedig op. Op het laatst puilden ze haast uit hun enge behuizing. De voeding vond regelmatig plaats hoewel er rond de noentijd wel het minst werd gevoerd. Het vanggebied was erg klein en in feite vlak rond de nestboom gelegen met misschien een straal van 25 meter. We kenden slechts één uitzondering. In het kamp waren nl. ook enkele vlindermensen aanwezig. Tot een der vangmethoden behoorde de vlindertrommel, een van een sterke lamp voorziene blikken bus die 's nachts werd opgesteld en waaruit des morgens de vangst werd nagezien.

De zich in de buurt van de bus bevindende micro's en kleine macro's bleken ook de belangstelling van onze grauwe vliegenvangers te hebben opgewekt, hoewel deze plaats door een bomenrij aan het directe gezicht

werd onttrokken en het bovendien met zijn dikke honderd meter duidelijk buiten het normale vanggebied van de vliegenvangers lag.

De kaarsrechte zit werd nog rechter . . .

Onze volwassen vliegenvangers hielden zich niet aan het voorschrift door steeds na een „looping-the-loop” weer op het uitgangspunt terug te keren. Ze vlogen dikwijls naar een andere, zij het minder favoriete uitkijkpost. Soms ving en ze met een insect in de bek nog een ander niemendalletje erbij. In een enkel geval ging hun voederdrift zó ver dat ze getweeën aan het uitdelen gingen.

De jongen daarentegen waren erg stil. Ze zaten geluidloos te bedelen, het was althans door onze oren niet waar te nemen. We konden duidelijk zien dat de jongen op latere leeftijd de ouders met de ogen volgden. Bij het naderen van de oude vogels begonnen ze al te sperren als de

voerbrengrers nog in de lucht waren.

Op de achtste dag van ons verblijf, de jongen waren toen zo'n elf dagen oud, begon er onrust in het nest te ontstaan. Er werd druk vleugelgepoetst en af en toe ging het haantje-de-voorste uit het gezin op de rand van het „balkon” zitten. De dag daarop vond de exodus plaats. Drie van hen wipten vlak na elkaar naar buiten, daarmee voorgoed het nest verlatend. De vierde bleef nog een uurtje hangen voor hij de sprong in het ongewisse waagde. Het trio had het nogal hoog gezocht en plaats gevonden in de kale top van een dode den vlak in de buurt. De voedselvluchten waren vanuit onze tent prachtig waar te nemen. Dat gaf vooral in de avond een bijzonder effect, als vogels en takken silhouetten werden. De laatst uitgevlogene had het dichterbij de grond gezocht en was de vliegkunst misschien nog niet geheel meester.

Het was daarom een geruststelling net vóór ons vertrek de hele familie nog bijeen te zien op een hoogspanningsleiding, een paar honderd meter van ons kamp verwijderd. Dat bleek overigens een bij vogels favoriete plaats te zijn. Ze werden op diezelfde avond geflankeerd door een putteren en een kramsvogelfamilie: een on-Nederlands gezicht!

• A. Smit, *Lugtenbergweg 38, Nunspeet*